

Sống Chung hoặc Sống Riêng

Các mối quan hệ theo thông pháp,
kết hôn, ly thân, và ly dị

Legal
Services
Society

British Columbia
www.legalaid.bc.ca

MOSAIC

Tháng Mười Hai 2009

© 2009 Legal Services Society, BC
Ấn bản thứ 3: 2009
Ấn bản thứ 1: 2007

Cảm tạ

Chủ Bút: Jacqueline Wood và
Winnifred Assmann
Thiết Kế: Dan Daulby
Tái duyệt pháp lý: Carol Rosset,
Alison Ward, Stephen Wright
Phối hợp viên dự án:
Eduardo Aragón

Không được sao chép tập sách này cho mục đích thương mại, nhưng chúng tôi khuyến khích sao chép cho các mục đích khác nếu có nêu rõ xuất xứ.

Sống Chung hoặc Sống Riêng (*Living Together or Living Apart*) là một ấn phẩm của Legal Services Society (LSS). LSS là một tổ chức phi chính phủ trợ giúp pháp lý cho tất cả mọi người tại British Columbia. Nguồn tài trợ chính của LSS là từ chính quyền tỉnh bang, và các cấp khoản từ Law Foundation và Notary Foundation.

Tập sách này giải thích luật tổng quát. Tập sách này không nhằm cố vấn pháp lý về vấn đề cụ thể của quý vị. Vì trường hợp mỗi người đều khác nhau, quý vị có thể cần nhờ trợ giúp pháp lý. Chi tiết trong tập sách Tháng Mười Hai 2009.

Xem bìa sau để biết cách đặt tập sách này.

Tập sách này sắp được cung cấp theo dạng PDF bằng tiếng Ả Rập, Hoa, Anh, Ba Tư, Triều Tiên, Tây Ban Nha, và Việt trên website Luật Gia Đình tại British Columbia của LSS tại www.familylaw.lss.bc.ca, và trên website của MOSAIC tại www.multilingolegal.ca.

Ghi Chú: Tập sách này kết hợp và thay thế các tập *Nếu Hôn Nhân Của Quý Vị Tan Vỡ (If Your Marriage Breaks Up)* và *Sống Chung Theo Thông Pháp (Living Common-Law)* của LSS.

Library and Archives Canada Cataloguing in Publication

S'ông chung hoặç s'ông riêng [electronic resource] : các m'ôi quan hệ theo thông pháp, k'ết hôn, ly thân, và ly di. -- Vietnamese ed.

Text in Vietnamese.
Editors: Jacqueline Wood, Winnifred Assmann.
Electronic monograph in PDF format.
Also issued in various other language editions.
ISBN 978-0-7726-6330-6

1. Domestic relations--British Columbia--Popular works. 2. Marriage law—British Columbia--Popular works. 3. Common law marriage--British Columbia--Popular works. 4. Custody of children--British Columbia—Popular works. I. Wood, Jacqueline II. Assmann, Winnifred Joyce, 1956- III. Legal Services Society of British Columbia

Mục Lục

Tìm ở đâu trong tập sách này những gì quý vị cần.....	3
An toàn thể xác	4
Mở đầu	7
1 Những loại quan hệ	9
Hôn nhân.....	9
Sống chung theo thông pháp.....	9
Các đạo luật có thể ảnh hưởng đến quý vị.....	10
2 Chung sống, thỏa thuận trước khi kết hôn, và hôn khế.....	11
3 Ly thân.....	15
Nếu quý vị kết hôn.....	15
Nếu quý vị sống chung theo thông pháp.....	15
Những cách giải quyết không nhờ đến tòa	15
Thỏa thuận ly thân	15
Hòa giải.....	16
Nhân viên cố vấn công lý gia đình	17
4 Nếu quý vị có con.....	19
Là cha/mẹ: Các bổn phận pháp lý của quý vị.....	19
Cha/mẹ ruột	19
Cha/mẹ kế.....	19
Cha/mẹ nuôi.....	20
Nuôi dưỡng con cái	20
Là người giám hộ	20
Tiếp cận	22
Cấp dưỡng cho con.....	22
Cấp dưỡng cho con.....	25

5 Giải quyết các vấn đề tiền bạc khác	31
Chu cấp cho người phối ngẫu.....	31
Thời gian chu cấp cho người phối ngẫu là bao lâu	32
Chương Trình Bất Buộc Cấp Dưỡng Gia Đình.....	32
Nợ nần.....	34
Quyền lợi.....	36
Trợ giúp lợi tức (trợ cấp an sinh xã hội) ...	36
Quyền lợi cho người cao niên	36
Chia tín khoản Chương Trình Hưu Bổng Canada	37
Một số khác biệt pháp lý quan trọng	38
Nếu quý vị kết hôn	38
Nếu quý vị sống chung theo thông pháp...	40
6 Các giải pháp pháp lý khác	43
Khi quý vị không thể đồng ý với nhau: Ra tòa.....	43
Chấm dứt hôn nhân: Ly dị.....	44
7 Các quan ngại đặc biệt cho di dân.....	47
Nếu quý vị là thường trú nhân (di dân)	47
Nếu quý vị không phải là thường trú nhân hoặc được người phối ngẫu bảo lãnh	48
8 Nhờ trợ giúp và thông tin pháp lý ở đâu.....	49
Nhờ luật sư trợ giúp.....	49
Tìm tin tức pháp lý	52
Các dịch vụ khác của Legal Services Society.....	56
Phụ Đính A: Tôi ra tòa nào?.....	58
Phụ Đính B: Khác biệt giữa thông pháp và hôn nhân như thế nào khi chúng tôi ly thân?.....	59

Tìm ở đâu trong tập sách này những gì quý vị cần

- Tôi có thể làm gì để bảo vệ bản thân?
(trang 4)**
- Tôi đem theo gì nếu tôi quyết định bỏ đi?
(trang 17)**
- Làm thế nào để tôi có thể bảo vệ các quyền của con tôi?
(trang 19-29)**
- Tôi nên làm gì về tiền bạc và tài sản?
(trang 31-41)**
- Tôi có cần xin lệnh tòa hay không?
(trang 15-17 & 43-44)**
- Nếu tôi kết hôn ở một quốc gia khác thì sao?
(trang 45)**
- Tôi có thể nói chuyện với ai về các quyền của tôi?
(trang 49-55)**

An toàn thể xác

Nếu quý vị sợ rằng người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp sẽ đã thương thể xác quý vị hoặc các con của quý vị, hoặc nếu người đó đã làm như thế trước đây, sau đây là một số việc quý vị có thể làm:

- Gọi cảnh sát tại số 9-1-1 nếu quý vị gặp nguy hiểm bị đã thương tức thời, hoặc nếu quý vị đã bị đã thương. Một số khu vực không có dịch vụ 911; hãy xem bên trong bì trước điện thoại niên giám để tìm số điện thoại khẩn cấp cho khu vực quý vị.
- Gọi điện thoại cho một nhà chuyển tiếp. Nhà chuyển tiếp (đôi khi được gọi là nhà an toàn hoặc chỗ tạm trú) là những nơi phụ nữ và trẻ em có thể đến nương náu nếu gặp nguy hiểm.

Muốn tìm một nhà chuyển tiếp, hãy gọi cho VictimLINK (miễn phí) tại số 1-800-563-0808 (24 giờ mỗi ngày, 7 ngày mỗi tuần). VictimLINK cung cấp dịch vụ thông dịch cho tất cả các ngôn ngữ chính được sử dụng tại B.C.

Sau khi quý vị đã an toàn

- Nói chuyện với một luật sư về việc xin lệnh cấm nếu quý vị cần không cho người phối ngẫu hoặc bạn tình đến gần quý vị và các con của mình. Nếu quý vị không có khả năng tài chánh thuê luật sư và hội đủ các nguyên tắc hướng dẫn về tài chánh, quý vị có thể nộp đơn xin legal aid (trợ giúp pháp lý) trả tiền luật sư cho quý vị. Xem trang 49 về cách nộp đơn xin trợ giúp pháp lý.
- Nếu quý vị nộp đơn xin và không hội đủ điều kiện được cung cấp luật sư trợ giúp pháp lý, quý vị vẫn có thể được luật sư trực về gia đình trợ giúp phần nào. Luật sư trực là các luật sư do Legal Services Society tài trợ để trợ giúp giới hạn

cho người có lợi tức thấp và có các vấn đề khó khăn về luật gia đình. Luật sư trực không đảm nhiệm toàn bộ vụ của quý vị nhưng có thể giúp quý vị hiểu về hệ thống luật gia đình.

- Đọc tin tức pháp lý. Legal Services Society phát hành nhiều tập sách miễn phí về các vấn đề luật gia đình, gồm cả *Surviving Surviving Relationship Violence and Abuse (Sau Khi Bị Bạo Hành và Hành Hạ Trong Quan Hệ)* (bằng tiếng Anh; ra mắt Tháng Ba 2010), *Speaking of Abuse: Violence against Women in Relationships (Nói về Hành Hạ: Bạo Hành với Phụ Nữ trong Các Mối Quan Hệ)* và *For Your Protection: Peace Bonds and Restraining Orders (Để Bảo Vệ Quý Vị: Cam Kết Giữ Hòa Bình và Các Lệnh Cấm)* (có in bằng tiếng Hoa, Anh, và Punjabi), trong đó có các chi tiết hữu ích về lệnh tòa. Nếu quý vị cần được trợ giúp tài chánh khẩn cấp, hãy đọc *Your Welfare Rights: A Guide to BC Employment and Assistance (Các Quyền An Sinh Xã Hội Của Quý Vị: Hướng Dẫn về Việc Làm và Trợ Giúp BC)* (chỉ in bằng tiếng Anh). Bìa sau tập sách này cho biết cách đặt các tập sách này.
- Đến website Luật Gia Đình tại BC tại www.familylaw.bc.ca. Website này có các mục hướng dẫn tự giúp, các tờ dữ kiện, videos, và các nguồn tài nguyên trợ giúp khác để giúp quý vị giải quyết các vấn đề về luật gia đình, gồm cả ly dị, nuôi giữ, tiếp cận, hoặc cấp dưỡng.
- Nói chuyện với một nhân viên tiếp cận tin tức pháp lý (chỉ có tại Vancouver). Có nhân viên của Legal Services Society có thể giúp quý vị tìm tin tức pháp lý, các nguồn tài nguyên trợ giúp, và các chuyên viên khác để giúp quý vị về vụ gia đình của quý vị. Xem “Legal aid” (“Trợ giúp pháp lý”) ở trang 49 để biết chi tiết liên lạc.

Mở đầu

(Introduction)

Tập sách này giải thích những điểm cơ bản của luật gia đình tại BC. Tập này có chi tiết về:

- sống chung theo thông pháp hoặc kết hôn;
- tiến trình ly thân và ly dị;
- cách giải quyết vấn đề nuôi giữ, cấp dưỡng, và tiếp cận nếu quý vị có con; và
- cách giải quyết vấn đề tiền bạc.

Luật gia đình có thể phức tạp, nhưng nếu có tin tức đúng và trợ giúp, quý vị có thể tự giải quyết nhiều vấn đề. Tập sách này giải thích bằng ngôn ngữ đơn giản về các giải pháp pháp lý quý vị có thể chọn và nhờ giúp ở đâu.

Tìm hiểu xem mình có các chọn lựa nào là bước đầu tích cực, và có nhiều nguồn tài nguyên trợ giúp miễn phí và rẻ ở cuối tập sách này để giúp quý vị quyết định phải làm gì về các vấn đề pháp lý của mình.

Những loại quan hệ

(Types of relationships)

Hôn nhân

Muốn kết hôn hợp pháp, quý vị phải có lễ cưới hợp pháp (tôn giáo hoặc dân sự). Nếu quý vị kết hôn ở ngoài BC, thì giấy kết hôn hợp pháp từ một tỉnh bang hoặc quốc gia khác sẽ chứng minh là quý vị kết hôn hợp pháp. Cả những cặp đồng tính và đối tính đều có thể kết hôn hợp pháp. Sau khi làm lễ kết hôn hợp pháp, quý vị sẽ là người đã kết hôn cho đến khi một người phối ngẫu qua đời hoặc hôn nhân đó được chấm dứt hợp pháp bằng cách ly dị.

Trong tập sách này chúng tôi gọi những người kết hôn là người phối ngẫu.

Sống chung theo thông pháp

Nếu quý vị sống chung như một cặp nhưng không kết hôn, quý vị có mối quan hệ theo thông pháp hay “như kết hôn”. Quý vị có thể là một cặp đồng tính hoặc đối tính. Nếu quý vị hẹn hò nhưng không sống chung với nhau thì không phải có mối quan hệ theo thông pháp và luật không áp dụng cho trường hợp của quý vị.

Theo các đạo luật liên bang, quý vị đang có mối quan hệ theo thông pháp nếu quý vị và bạn tình của mình đã sống chung với nhau từ một năm trở lên. Theo luật British Columbia, quý vị đang có mối quan hệ theo thông pháp nếu quý vị và bạn tình của mình đã sống chung với nhau từ hai năm trở lên. Điều không đúng là nếu bạn tình theo thông pháp sống chung với nhau sau một số năm nào đó thì họ trở thành kết hôn hợp pháp.

Một số người kết hôn đã ly thân nhưng không ly dị khi họ quyết định sống chung theo thông pháp với người khác. Không có gì bất hợp pháp về việc có một mối quan hệ theo thông pháp trong khi quý vị vẫn kết hôn hợp pháp với một người khác.

Trong tập sách này, chúng tôi gọi những người đang có mối quan hệ theo thông pháp là bạn tình.

Các đạo luật có thể ảnh hưởng đến quý vị

Hai đạo luật tại BC quý vị có thể cần biết là Đạo Luật Quan Hệ Gia Đình tỉnh bang, áp dụng cho các mối quan hệ theo thông pháp và kết hôn, và Đạo Luật Ly Dị liên bang, chỉ áp dụng cho những cặp kết hôn.

Hai tòa án tại BC có thể đưa ra lệnh tòa gia đình là Tòa Tỉnh Bang và Tối Cao Pháp Viện BC. Chỉ có Tối Cao Pháp Viện BC mới có thể cấp lệnh ly dị hoặc phân chia tài sản. Nhưng cả Tòa Tỉnh Bang lẫn Tối Cao Pháp Viện BC đều có thể cấp lệnh về vấn đề nuôi giữ, quyền giám hộ, tiếp cận, và cấp dưỡng cho con và người phối ngẫu.

Muốn biết thêm về khác biệt giữa các mối quan hệ kết hôn và theo thông pháp theo luật, hãy xem bảng liệt kê ở trang 59. Muốn biết thêm về các khác biệt giữa Tòa Tỉnh Bang và Tối Cao Pháp Viện BC, xem bảng liệt kê ở trang 58.

Chung sống, thỏa thuận trước khi kết hôn, và hôn khế

(Cohabitation, pre-nuptial, and marriage agreements)

Một cách để bảo vệ tài sản hoặc tiền tiết kiệm của quý vị trong trường hợp mối quan hệ của quý vị bị tan vỡ là lập văn bản thỏa thuận với người kia:

- khi bắt đầu hoặc trong khi có mối quan hệ theo thông pháp (thỏa thuận chung sống),
- trước khi kết hôn (thỏa thuận trước khi kết hôn), hoặc
- trong thời gian kết hôn (hôn khế).

Các thỏa thuận này có thể là về:

- ai sẽ có quyền nuôi giữ bất cứ con nào, hoặc tiếp cận trẻ,
- quý vị sắp xếp việc cấp dưỡng cho con và/hoặc người phối ngẫu như thế nào, và
- chia tài sản và vật sở hữu của quý vị như thế nào nếu quý vị ly thân.

Bất cứ thỏa thuận này cũng phải là bằng văn bản và có chữ ký của cả hai người. Cũng nên nhờ cố vấn pháp lý về những gì nên ghi vào thỏa thuận và nên viết như thế nào. Để bảo vệ cho mình, mỗi người cần có một luật sư riêng. Quý vị cũng nên hỏi luật sư nếu quý vị đã ký một thỏa thuận và có thắc mắc về thỏa thuận đó. Xem trang 49-51 để biết cách tìm một luật sư.

Thỏa thuận cũng quy định về thời gian chung sống với nhau. Quý vị có thể ghi ra:

- ai làm chủ những gì;
- mỗi người đóng góp bao nhiêu tiền cho cuộc sống trong nhà;
- quý vị sẽ có thể tín dụng chung cho nhà, và thẻ tín dụng riêng của mỗi người hay không;
- ai sẽ trả nợ; và
- quý vị sẽ sử dụng và chăm sóc những thứ cùng mua với nhau như thế nào.

Xem “Giải quyết các vấn đề tiền bạc khác” ở trang 31-41 để biết những gì có thể xảy ra cho một số nợ nần và tài sản của quý vị nếu quý vị ly thân và không ký thỏa thuận.

Quý vị cũng có thể ghi trong thỏa thuận những gì sẽ được giải quyết như thế nào nếu quý vị ly thân. Như vậy, nếu cần, quý vị có thể đưa thỏa thuận đó ra tòa để chứng minh là đã thỏa thuận với nhau như thế nào. Quý vị có thể ghi ra những gì đã thỏa thuận với nhau về việc cấp dưỡng cho con, chu cấp cho người phối ngẫu, nuôi giữ, tiếp cận, và tài sản. Nhiều vấn đề khác cũng có thể được ghi vào thỏa thuận. Ghi những gì thì hoàn toàn tùy quý vị và người phối ngẫu hoặc người bạn tình theo thông pháp của quý vị.

Thỏa thuận của quý vị không được mâu thuẫn với luật. Thí dụ, luật quy định rằng cả cha mẹ đều phải cấp dưỡng cho con. Do đó, nếu quý vị ly thân, quý vị không thể thỏa thuận với nhau là mình hoặc người kia sẽ không trả tiền cấp dưỡng cho con. Nếu quý vị đưa thỏa thuận ra tòa, tòa sẽ quyết định thỏa thuận đó có công bằng hay không, và có thể thay đổi các điều khoản về cả tài sản lẫn tiền cấp dưỡng.

... và tôi muốn những vật trang sức cá nhân.

Tôi muốn ghi vào thỏa thuận là tôi sẽ giữ các cúp của con cái ...

Nếu tôi đổi phần phân nửa đồ đạc trần thiết của tôi để lấy chén đĩa chúng ta đã mua thì sao?

Xe là của tôi, nhưng chúng tôi cùng mua chung bàn ghế đồ đạc trần thiết trong nhà.

Ly thân (Separation)

Nếu quý vị kết hôn

Nếu quý vị kết hôn, quý vị trở thành ly thân hợp pháp ngay khi quý vị và người phối ngẫu của mình không sống chung nữa với ý định ly thân. Quý vị không cần phải nhờ luật sư hay ra tòa để ly thân hợp pháp. Quý vị còn có thể sống trong cùng một nhà để tiết kiệm chi phí, nhưng thường vẫn được xem là ly thân nếu không ăn chung bữa, ngủ chung phòng, hoặc sinh hoạt xã hội với nhau. Quý vị không cần phải được người phối ngẫu ưng thuận để bắt đầu sống riêng. Quý vị sẽ vẫn kết hôn hợp pháp cho đến khi có lệnh tòa cho ly dị. Quý vị không cần phải được người phối ngẫu ưng thuận để nộp đơn xin ly dị. Xem trang 44 để biết thêm về ly dị.

Nếu quý vị sống chung theo thông pháp

Nếu quý vị đang có mối quan hệ theo thông pháp, mối quan hệ đó chấm dứt ngay khi quý vị hết sống chung với nhau. Quý vị không cần phải xin ly dị. Nhưng nếu quý vị muốn được chu cấp cho “người phối ngẫu”, quý vị có một năm sau ngày sống riêng để khởi kiện ở tòa. Xem trang 31 để biết thêm về vấn đề chu cấp cho người phối ngẫu.

Những cách giải quyết không nhờ đến tòa

Thỏa thuận ly thân

Nếu quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp có thể thỏa thuận với nhau về các vấn đề sau khi sống riêng,

Quý vị có thể ghi tất cả vào thỏa thuận ly thân và tiết kiệm thì giờ và tiền bạc mà lẽ ra phải tốn kém để đưa ra tòa. Quý vị có thể bắt đầu soạn thỏa thuận về con cái, cấp dưỡng, hoặc tài sản ngay khi sống riêng.

Thỏa thuận ly thân có thể là tạm thời hoặc vĩnh viễn, tùy theo quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ muốn gì. Nếu quý vị có một thỏa thuận trước (xem trang 11), quý vị có thể dùng đó là căn bản cho thỏa thuận ly thân.

Trước khi quý vị đồng ý về các điều khoản ly thân, hãy dành chút thì giờ suy nghĩ. Nếu quý vị đạt được thỏa thuận, quý vị nên nhờ luật sư xem lại trước khi ký. Hãy tìm một luật sư chỉ cố vấn pháp lý cho riêng quý vị, vì một luật sư không được đại diện cho cả hai người trong một vụ ly thân hoặc ly dị.

Quý vị cũng có thể làm thỏa thuận của mình thành một lệnh tòa được ưng thuận. Một lệnh được ưng thuận là lệnh tòa do thẩm phán cấp, thường không cần có phiên xử, nói rằng cả hai người đều đồng ý với nhau về các điều khoản ly thân.

Quý vị không nên ký bất cứ thỏa thuận nào nếu cảm thấy bị áp lực để ký. Nếu một người không ký, thì quý vị không có thỏa thuận.

Hòa giải và nhân viên cố vấn công lý gia đình, được nêu dưới đây, là hai cách có thể giúp quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ đi đến một thỏa thuận ly thân mà không phải ra tòa. Nếu chỉ còn cách ra tòa, xem trang 43.

Hòa giải

Hòa giải cung cấp cho quý vị một người được gọi là nhân viên hòa giải để giúp quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ đi đến một thỏa thuận về các vấn đề như nuôi giữ, tiếp cận, cấp dưỡng, và tài sản. Muốn hòa giải có hiệu quả, điều quan trọng là nhân viên hòa giải phải tỏ ra công bằng và giúp cả

quý vị lẫn người phối ngẫu hoặc bạn tình nói ra những gì quý vị muốn trong thỏa thuận. Hòa giải có thể không phải là cách hay nếu quý vị sợ người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ của mình. Nhân viên hòa giải không thể làm luật sư cho bất cứ bên nào, do đó quý vị vẫn cần nhờ cố vấn pháp lý.

Nhân viên cố vấn công lý gia đình

Nhân viên cố vấn gia đình cung cấp các dịch vụ miễn phí cho các gia đình và vợ chồng có lợi tức thấp. Họ có thể giúp quý vị về hòa giải và thông tin cho quý vị về tiến trình pháp lý, xin lệnh ưng thuận, và thỏa thuận ly thân về các vấn đề cấp dưỡng, giám hộ, nuôi giữ, tiếp cận, hoặc chia tài sản (giới hạn).

Xem “Nhờ trợ giúp và thông tin pháp lý ở đâu” ở trang 49 để biết cách tìm luật sư, nhân viên hòa giải, hoặc nhân viên công lý gia đình.

Đem theo gì nếu quý vị bỏ đi

Nếu quý vị hoạch định rời bỏ quan hệ hôn nhân hoặc thông pháp, và muốn các con sống với mình, quý vị cần đem theo các con khi bỏ đi.

Sau đây là một số văn kiện quan trọng và vật dụng quý vị nên đem theo.

- Chi tiết tài chánh, chẳng hạn như đơn khai thuế của ít nhất ba năm, bảng kết toán các trương mục ngân hàng và thẻ tín dụng, đầu tư, nợ nần, và bản sao các chứng phiếu lương mới nhất.
- Thẻ CareCard của quý vị (thẻ y tế)

(còn tiếp trang sau)

- Giấy hôn thú
- Sổ thông hành (hộ chiếu) của quý vị, sổ thông hành của các con, và các giấy tờ di trú khác quý vị có thể có
- Giấy khai sinh và CareCard (thẻ y tế) của các con
- Quần áo và vật dụng cá nhân của quý vị và các con
- Bản sao chi tiết về lợi tức và tài sản dưới tên riêng của người phối ngẫu của quý vị, chẳng hạn như cướng phiếu lương, đơn khai thuế, hồ sơ và sổ sách của công ty, các trương mục ngân hàng, đầu tư, và RRSPs. Cũng ghi lại Số Bảo Hiểm Xã Hội của người phối ngẫu, số CareCard, và ngày sinh (các chi tiết này có thể hữu ích sau này nếu quý vị tranh cãi về tiền bạc và tài sản, hoặc nếu quý vị cần tìm người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp của mình)
- Thuốc men và toa bác sĩ cho quý vị và các con

Nếu quý vị có con

(If you have children)

Nếu quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ có con còn nường tựa (thường là dưới 19 tuổi), quý vị sẽ cần quyết định về các vấn đề pháp lý như nuôi giữ, giám hộ, và tiếp cận, cũng như ai có trách nhiệm cấp dưỡng cho con. Dù cho con cái không phải là con ruột của quý vị, quý vị vẫn có thể có trách nhiệm với con.

Là cha/mẹ: Các bốn phận pháp lý của quý vị

Cha mẹ ruột

Hệ thống pháp lý gọi cha mẹ ruột là cha mẹ tự nhiên. Cha mẹ ruột của một trẻ mỗi người đều có trách nhiệm pháp lý giúp cấp dưỡng cho trẻ đó, ít nhất là cho đến khi trẻ được 19 tuổi. Dù quý vị chưa bao giờ sống chung với người cha hoặc mẹ kia, quý vị vẫn có thể bị ra lệnh trả tiền cấp dưỡng cho con. Nếu một người được bảo là cha mà phủ nhận mình là cha đứa trẻ, tòa có thể ra lệnh cho người đó phải thử nghiệm xem có phải là cha đứa trẻ hay không. Xem trang 25 để biết cách nhận tiền cấp dưỡng cho con.

Cha/mẹ kế

Từ ngữ cha mẹ kế và cha mẹ về mặt pháp lý đồng nghĩa với nhau. Quý vị trở thành cha mẹ kế nếu quý vị và người cha hoặc mẹ ruột của đứa trẻ:

- đang hoặc đã từng kết hôn, hoặc
- đã sống chung trong một mối quan hệ theo thông pháp trong ít nhất hai năm,

VÀ

- quý vị đã đóng góp vào việc cấp dưỡng và nuôi con của người phối ngẫu hoặc bạn tình trong ít nhất một năm.

Cha mẹ kế có thể có bốn phận pháp lý giúp cấp dưỡng cho đứa trẻ, cũng như cha mẹ ruột.

Cha/mẹ nuôi

Những cặp kết hôn và sống chung theo thông pháp đều có thể nộp đơn xin nhận con nuôi. Nếu quý vị muốn nhận nuôi con của người bạn tình từ một mối quan hệ khác, quý vị phải được người cha hoặc mẹ kia ưng thuận. Cha mẹ nuôi có cùng các bốn phận cấp dưỡng cho con như cha mẹ ruột, và có cùng các quyền nộp đơn xin lệnh nuôi giữ hoặc tiếp cận nếu cặp đó ly thân. Sau khi nhận trẻ làm con nuôi, người cha hoặc mẹ ruột kia không còn nghiệm vụ pháp lý trả tiền cấp dưỡng cho con nữa.

Nuôi dưỡng con cái

Nuôi giữ

Nếu quý vị đã ly thân với người phối ngẫu hoặc bạn tình và các con sống với quý vị, thì quý vị được gọi là có quyền nuôi giữ “de facto” (“de facto” có nghĩa là “trên thực tế”). Điều đó có nghĩa là quý vị có quyền và trách nhiệm chăm sóc các con hàng ngày. Có các loại nuôi giữ khác nhau:

- **Độc quyền nuôi giữ** có nghĩa là đứa trẻ phần chính là sống với cha hoặc mẹ mà thôi.
- **Quyền nuôi giữ chung** có nghĩa là cả cha mẹ chia nhau đồng đều các quyền và trách nhiệm liên quan đến các con. Các con có thể sống với cả cha lẫn mẹ hoặc phần chính là với cha hoặc mẹ.
- **Chia sẻ quyền nuôi giữ** có nghĩa là mỗi người nuôi giữ các con ít nhất là 40 phần trăm thời gian.
- **Tách quyền nuôi giữ** có nghĩa là mỗi người nuôi giữ một hoặc nhiều con.

Nếu quý vị và người cha hoặc mẹ kia có thể thỏa thuận với nhau về vấn đề nuôi giữ, nên lập thành văn bản. Quý vị có thể nhờ một nhân viên công lý gia đình trợ giúp pháp lý miễn phí để lập văn bản này. Xem trang 53 để biết chi tiết liên lạc.

Hoặc quý vị có thể nhờ một nhân viên hòa giải trợ giúp để đi đến thỏa thuận. Xem trang 54 để biết thêm về hòa giải.

Nếu quý vị và người cha hoặc mẹ kia không thể đồng ý với nhau về vấn đề nuôi giữ con cái, quý vị có thể xin tòa quyết định. Điều quan trọng là nhờ cố vấn pháp lý về việc sắp xếp nuôi giữ. Nếu quý vị không có khả năng tài chánh thuê luật sư, một luật sư công của legal aid (trợ giúp pháp lý) hoặc gia đình có thể giúp quý vị. Xem “Nhờ trợ giúp và thông tin pháp lý ở đâu” ở trang 49 để biết cách tìm các dịch vụ này.

Khi vấn đề nuôi giữ được quyết định ở tòa, thẩm phán sẽ cứu xét cách nào “phù hợp nhất với quyền lợi tối thượng của đứa trẻ”. Chẳng hạn như thẩm phán sẽ cứu xét:

- sức khỏe và an sinh cảm xúc của đứa trẻ,
- bất cứ nhu cầu đặc biệt nào đứa trẻ có thể có,
- đứa trẻ muốn gì (nếu thẩm phán cảm thấy là trẻ đã đủ lớn),
- tình yêu thương giữa trẻ và những người khác,
- vấn đề giáo dục và huấn luyện cho trẻ,
- người cha hoặc mẹ có thể chăm sóc con chu đáo đến mức nào, và
- người cha hoặc mẹ có sẵn lòng cho người kia tiếp cận hay không.

Trừ phi trẻ bị ảnh hưởng trực tiếp, thẩm phán sẽ không xét đến hành vi của cha mẹ. Thí dụ, việc người cha hoặc mẹ ngoại tình không phải là một yếu tố quyết định xem ai nên nuôi con.

Là người giám hộ

Có hai cách làm người giám hộ. Quý vị có thể là người giám hộ trẻ hoặc người giám hộ vật sở hữu của trẻ. Cũng như quyền nuôi giữ, quyền giám hộ có thể là độc quyền hoặc chung.

Người giám hộ trẻ quyết định những việc như giáo dục, chăm sóc sức khỏe, hoặc huấn luyện tôn giáo. Người giám hộ vật sở hữu của trẻ quản trị những thứ như tiền bạc hoặc tài sản của trẻ.

Nếu không có lệnh tòa hoặc thỏa thuận, cha mẹ sống với nhau (kết hôn hoặc theo thông pháp) được xem là những người giám hộ chung về tiền bạc và tài sản của trẻ. Quý vị có thể trở thành người giám hộ theo cùng cách như có quyền nuôi giữ: bằng văn bản thỏa thuận hoặc ra tòa.

Nên lập chúc thư chỉ định người giám hộ các con của quý vị. Như vậy, nếu không có người giám hộ chung còn sống, sẽ có người có quyền pháp lý để chăm sóc con cái nếu quý vị qua đời trước khi con cái đủ 19 tuổi (tuổi trưởng thành của trẻ em tại BC). Nếu người cha hoặc mẹ có lệnh tòa cho là người độc quyền nuôi giữ, người cha hoặc mẹ còn sống sẽ phải ra tòa để xin quyền nuôi giữ.

Tiếp cận

Khi trẻ sống với cha hoặc mẹ, người kia thường có quyền thăm viếng con. Từ ngữ pháp lý của việc thăm viếng là “tiếp cận”. Dù cho quý vị và người cha hoặc mẹ kia không còn hòa hợp với nhau nữa, luật tiếp cận nhìn nhận quyền của trẻ được tiếp tục có quan hệ với cả cha lẫn mẹ sau khi họ ly thân.

Muốn sắp xếp việc tiếp cận, quý vị và người cha hoặc mẹ kia có thể chỉ cần thỏa thuận với nhau là đủ, hoặc có thể lập thành văn bản thỏa thuận và nộp một bản cho phòng lục sự của tòa. Một người cũng có thể ra tòa xin thẩm phán quyết định các điều khoản tiếp cận trong một lệnh tòa.

Ông bà, cha mẹ kế, và những người khác có thể quan trọng đối với trẻ cũng có thể xin tòa cho phép tiếp cận.

Lệnh tiếp cận có thể là “hợp lý và rộng rãi” hoặc “quy định cụ thể” (tức là ghi rõ những lúc thăm viếng). Tiếp cận cũng có thể phải có người giám thị khi có các quan ngại về an toàn khi người kia thăm viếng trẻ. Nếu quý vị và người kia không thể nói chuyện với nhau, hãy xin tòa quy định rõ lịch trình thăm viếng trong lệnh tòa.

Hãy nhớ rằng nếu người cha hoặc mẹ kia có quyền tiếp cận, quý vị có thể không được dọn đến một thị xã hoặc thành phố khác cùng với các con. Quý vị nên gặp luật sư trước khi quyết định dọn nhà. Xem “Nhờ trợ giúp và thông tin pháp lý ở đâu” ở trang 49 để biết cách tìm luật sư.

Sid không hề quan tâm gì đến Jason từ khi con còn nhỏ và không xin tiếp cận mãi cho đến ba năm sau khi ly dị. Nay ông ta xin tiếp cận mỗi cuối tuần. Tôi lo ngại là Sid sẽ có bạn bè đến chơi khi Jason ở đó, dùng ma túy và chơi bởi thâu đêm suốt sáng.

Nghe chừng như bà cần có luật sư. Luật sư có thể lập luận ở tòa là Sid không nên được tiếp cận vì không phù hợp với quyền lợi tối thượng của Jason.

Cả quý vị lẫn người kia có thể phải học một khóa “Nuôi Dạy Con Cái Sau Khi Ly Thân” trước khi tòa cho phép quý vị nộp đơn xin nuôi giữ và/hoặc tiếp cận với con. Đây là buổi hội thảo dài ba tiếng miễn phí về những cách giải quyết vấn đề với người kia, và dành cho bất cứ cha mẹ nào đang trải qua tiến trình ly thân. Có cẩm nang cho buổi hội thảo này bằng tiếng Anh, Pháp, Hoa, và Punjabi. Hãy gọi cho Trung Tâm Công Lý Gia Đình (xem trang 53) hoặc tòa địa phương để hỏi xem có mở buổi hội thảo nào trong cộng đồng quý vị hay không.

Các giới hạn về tiếp cận

Nếu quý vị có các quan ngại về người cha hoặc mẹ kia, quý vị có thể xin tòa quy định các điều kiện trong lệnh tòa để giúp bảo vệ đứa trẻ. Thí dụ, lệnh về tiếp cận có thể nói rằng người cha hoặc mẹ kia:

- không được đưa trẻ ra khỏi tỉnh bang,
- không được dùng rượu hoặc ma túy ngay trước hoặc trong khi thăm viếng, và/hoặc
- chỉ có thể thăm viếng trẻ khi có mặt một người giám thị (người trung lập).

Nếu quý vị lo sợ cho an toàn của mình hoặc an toàn của con trong những lần thăm viếng tiếp cận, hãy gặp luật sư ngay. Nếu quý vị không có khả năng tài chánh để thuê luật sư, quý vị có thể xin trợ giúp pháp lý. Quý vị cũng có thể xin trợ giúp pháp lý nếu quý vị bị từ chối cho tiếp cận với con mình. Xem trang 49 để biết thêm về trợ giúp pháp lý.

Dù cho người cha hoặc mẹ kia không trả tiền cấp dưỡng cho con hoặc chậm trễ trả tiền, quý vị cũng không được tước quyền tiếp cận của họ. Xét về luật thì vấn đề tiếp cận không liên quan gì đến việc trả tiền cấp dưỡng mà là quyền của đứa trẻ được thăm viếng người cha hoặc mẹ kia.

Xin lệnh nuôi giữ và tiếp cận

Cha mẹ ruột, cũng như cha mẹ kế, cha mẹ nuôi, ông bà, và các thân nhân khác của trẻ đều có thể nộp đơn xin tòa cấp lệnh nuôi giữ hoặc tiếp cận.

Cấp dưỡng cho con

Cha mẹ ruột, cha mẹ kế, và cha mẹ nuôi có nhiệm vụ pháp lý phải cấp dưỡng cho các con của họ, dù cho một người không gặp hoặc chăm sóc cho các con. Khi cha mẹ ly thân, luật có thể đòi hỏi một người trả tiền cho người kia đang nuôi giữ để giúp đáp ứng các nhu cầu hàng ngày của các con. Số tiền này được gọi là cấp dưỡng hay chu cấp.

Tiền cấp dưỡng cho con là quyền của trẻ chứ không phải quyền của người cha hoặc mẹ đang nuôi giữ. Người cha hoặc mẹ không được từ chối quyền tiếp cận của người kia nếu họ không trả tiền cấp dưỡng cho con hoặc chậm trễ. Cũng thế, tiền cấp dưỡng cho con không tùy thuộc vào việc người cha hoặc mẹ được tiếp cận với con nhiều hay ít.

Cha hoặc mẹ cũng không được “thương lượng miễn” tiền cấp dưỡng cho con. Tòa sẽ không chấp nhận một thỏa thuận nói rằng người cha hoặc mẹ kia không phải trả tiền cấp dưỡng cho con.

Nhận tiền cấp dưỡng cho con

Cũng như quyền nuôi giữ và tiếp cận, quý vị và người cha hoặc mẹ kia có thể lập văn bản thỏa thuận về việc cấp dưỡng cho con mà không qua tòa, hoặc nếu quý vị không thể thỏa thuận với nhau, quý vị có thể nộp đơn ra tòa để thẩm phán quyết định. Nếu quý vị ly thân với người kia và trẻ đang sống với mình, quý vị có thể nộp đơn xin tòa ra lệnh cho người cha hoặc mẹ ruột kia cấp dưỡng cho con bất cứ lúc nào (cho đến khi con quý vị được 19 tuổi). Tòa có thể không cấp lệnh cấp dưỡng cho con nếu quý vị không nộp đơn. Xem trang 43 để biết thêm về các lệnh tòa.

Nhận tiền cấp dưỡng cho con từ một người cha hoặc mẹ kế theo thông pháp

Muốn nhận tiền cấp dưỡng từ người cha hoặc mẹ kế theo thông pháp, quý vị phải nộp đơn với tòa trong vòng một năm sau lần cuối cùng người đó giúp cấp dưỡng tài chánh cho con quý vị. Nên hỏi một luật sư về thời hạn quan trọng này. Xem trang 49-51 để biết cách tìm luật sư.

Muốn biết số tiền cấp dưỡng cho con mà cha hoặc mẹ phải trả, tòa dùng Các Nguyên Tắc Hướng Dẫn về Tiền Cấp Dưỡng Cho Con của Liên Bang, được dựa trên số trẻ và phần chính là lợi tức của người cha hoặc mẹ phải trả tiền cấp dưỡng cho con. Các nguyên tắc hướng dẫn này được đăng trên mạng tại www.justice.gc.ca/eng/pi/fcy-fea/lib-bib/legis/fcsg-lfpac/index.html. Công cụ Tìm Tiền Cấp Dưỡng Cho Con Trên Mạng sẽ tính số tiền này cho quý vị.

Các số tiền cấp dưỡng đều khác nhau ở mỗi tỉnh bang. Tòa sẽ dùng các nguyên tắc hướng dẫn cho tỉnh bang nơi người cha hoặc mẹ trả tiền cấp dưỡng đang sinh sống và làm việc dù các con đang sống tại một tỉnh bang khác.

Tòa sẽ yêu cầu quý vị cung cấp cho nhau và cho tòa các bản kết toán tài chánh, ba năm đơn khai thuế, và các cuống phiếu lương (hoặc bảng kết toán trợ giúp lợi tức/bảo hiểm việc làm) của ba tháng trước. Nếu quý vị không có các bảng kết toán khi được yêu cầu, tòa có thể chỉ ước tính người đó phải trả bao nhiêu. Nếu quý vị có người phối ngẫu mới hoặc bạn tình mới theo thông pháp, lợi tức của người đó cũng có thể phải được phúc trình. Quý vị nên hỏi luật sư về điều kiện này.

Nếu quý vị cần được giúp thu tiền cấp dưỡng cho con theo lệnh tòa, hãy ghi danh với Chương Trình Bắt Buộc Cấp Dưỡng Gia Đình. Xem trang 32 để biết chi tiết về chương trình này.

Các chi phí khác

Các số tiền trong nguyên tắc hướng dẫn cấp dưỡng cho con là các số tiền tối thiểu phải cấp dưỡng cho con. Nếu quý vị nuôi giữ trẻ và cũng có “các chi phí đặc biệt hoặc ngoại lệ” cho con, tòa có thể ra lệnh cho người kia trả tiền cấp dưỡng cho con nhiều hơn.

Tùy theo tính cách cần thiết đến mức nào của một khoản chi phí, cần bao nhiêu, và liệu người kia có khả năng trả hay không, quý vị có thể nhờ giúp để trả cho những loại như phí tổn giữ trẻ và y tế, chi phí nha khoa như niềng răng, cố vấn, toa thuốc, và người dạy kèm.

Chật vật quá sức

Nếu người cha hoặc mẹ kia đang nộp đơn đòi quý vị cấp dưỡng cho con và quý vị nghĩ rằng mình không có khả năng trả số tiền tối thiểu, quý vị có thể xin tòa giảm bớt số tiền này. Quý vị nên hỏi luật sư để biết xem trường hợp của mình có thể được tòa xem là chật vật quá sức hay không.

Thay đổi lệnh cấp dưỡng cho con

Bất cứ cha hoặc mẹ cũng đều có thể nộp đơn xin giảm hoặc tăng các số tiền cấp dưỡng cho con nếu có thay đổi về hoàn cảnh, chẳng hạn như thay đổi dài hạn về lợi tức, hoặc thay đổi về các chi phí đặc biệt hoặc ngoại lệ của trẻ hoặc thay đổi về cách sắp xếp nuôi giữ.

Nếu trách nhiệm chăm sóc con hàng ngày được thay đổi từ người cha hoặc mẹ kia sang quý vị, quý vị có thể nộp đơn xin thay đổi lệnh cấp dưỡng cho con hoặc bất cứ thỏa thuận nào của quý vị để người kia bây giờ trả cho quý vị tiền cấp dưỡng cho con.

Muốn biết thêm chi tiết về khi nào quý vị có thể thay đổi lệnh cấp dưỡng cho con, xem ô ở trang 33.

Thời gian cấp dưỡng cho con là bao lâu

Lệnh cấp dưỡng cho con thường nói là cha hoặc mẹ phải trả tiền cấp dưỡng cho con dưới 19 tuổi và chỉ cấp dưỡng cho trẻ từ 19 tuổi trở lên nếu trẻ đi học hoặc không thể tự lập vì bị bệnh, khuyết tật, hoặc lý do nào khác.

Ông đã trả tiền cấp dưỡng cho con và chu cấp cho người phối ngẫu trong khi tôi ở nhà nuôi con, nhưng bây giờ tôi làm việc toàn thời gian và ông làm ra nhiều tiền hơn trước đây. Tôi nghĩ đã đến lúc chúng ta thay đổi lệnh cấp dưỡng.

Như vậy nghe hợp lý. Chúng ta hãy nộp bản thỏa thuận mới với tòa càng sớm càng tốt.

Tôi hoàn toàn đồng ý. Chúng ta hãy lập ra một văn bản thỏa thuận để tôi trả thêm tiền cấp dưỡng cho con nhưng sẽ không trả tiền chu cấp cho người phối ngẫu nữa.

Tiền trả theo lệnh cấp dưỡng cho con từ ngày 1 Tháng Năm, 1997 không được xem là lợi tức chịu thuế của người cha hoặc mẹ nhận tiền hoặc được trừ thuế cho người trả tiền. Các lệnh được đưa ra trước ngày 1 Tháng Năm, 1997 vẫn phải chịu chi phối về thuế. Muốn biết chi tiết, hãy liên lạc với Sở Thuế Vụ Canada (CRA), được liệt kê trong những trang màu xanh dương dưới mục Government of Canada – Taxes – Canada Revenue Agency.

Giải quyết các vấn đề tiền bạc khác

(Settling other money matters)

Phần này sẽ hướng dẫn cơ bản cho quý vị về một số vấn đề khác quý vị cần phải giải quyết nếu chấm dứt hôn nhân hoặc mối quan hệ theo thông pháp, chẳng hạn như:

- chu cấp cho người phối ngẫu
- nợ nần
- tài sản
- quyền lợi

Trừ phi được ghi khác, các quyền pháp định nêu dưới đây áp dụng cho những người kết hôn hoặc sống chung theo thông pháp. Các thời hạn quan trọng được in đậm.

Chu cấp cho người phối ngẫu

Tùy theo hoàn cảnh của quý vị, quý vị có thể nhờ người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ trợ giúp về các chi phí sinh sống. Tiền này trước đây được gọi là tiền nuôi vợ/chồng nhưng nay được gọi là tiền chu cấp cho người phối ngẫu. Nếu quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ không thỏa thuận được với nhau là một trong hai người phải trả tiền chu cấp cho người phối ngẫu, quý vị có thể xin tòa cấp lệnh (xem trang 32 để biết thêm về các lệnh tòa).

Nếu quý vị kết hôn, quý vị phải nộp đơn theo Đạo Luật Quan Hệ Gia Đình xin chu cấp cho người phối ngẫu **trong vòng hai năm** sau khi có lệnh ly dị hoặc ly thân. Không có thời hạn theo Đạo Luật Ly Dị.

Nếu quý vị đã có một mối quan hệ theo thông pháp, quý vị phải đã sống chung với nhau ít nhất là hai năm thì mới được xin lệnh cấp dưỡng cho người phối ngẫu. Quý vị có **một năm** kể từ ngày không còn sống chung trong mối quan hệ như kết hôn nữa để nộp đơn xin cấp dưỡng cho người phối ngẫu.

Nếu quý vị nộp đơn cấp dưỡng cho người phối ngẫu, tòa sẽ xét đến một số việc sau đây xem:

- quý vị có làm việc bên ngoài trong thời gian kết hôn hoặc có quan hệ hay không,
- quý vị có sống chung với người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ lâu dài hay không,
- quý vị có khả năng tự túc hay không,
- quý vị có ở nhà trông con hay không,
- quý vị có làm được ít tiền hơn nhiều người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ hay không, và
- người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ của quý vị có khả năng trả tiền hay không.

Thời gian chu cấp cho người phối ngẫu là bao lâu

Lệnh chu cấp cho người phối ngẫu thường có một thời hạn nhất định nào đó, có thể là vài năm. Các mối quan hệ lâu dài hơn có thể xin lệnh chu cấp lâu hơn. Nhưng luật vẫn muốn mọi người tự túc càng sớm càng tốt sau khi ly dị hoặc ly thân. Tuy nhiên, nếu quý vị cần gia hạn thêm thời gian chu cấp cho người phối ngẫu, hãy nộp đơn trước khi hết thời hạn ghi trong lệnh tòa. Nên nhờ luật sư trợ giúp. Xem trang 49-51 để biết cách tìm luật sư.

Chương Trình Bắt Buộc Cấp Dưỡng Gia Đình

Sau khi quý vị lập văn bản thỏa thuận hoặc có lệnh cấp dưỡng cho con hoặc chu cấp cho người phối ngẫu và nộp cho phòng lục sự của tòa, quý vị có thể ghi danh lệnh tòa hoặc thỏa thuận với Chương Trình Bắt Buộc Cấp Dưỡng Gia Đình (FMED). FMED là một chương trình miễn phí của chính quyền BC giúp quý vị thu bất cứ tiền cấp dưỡng phải trả cho quý vị. Quý vị có thể nộp đơn ghi danh với FMED ngay khi quý vị có lệnh cấp dưỡng, hoặc khi nộp thỏa thuận ly thân của quý vị cho tòa. Quý vị không phải đợi đến khi trẻ nãi trả tiền. Xem trang 53 để biết chi tiết liên lạc.

Khi nào quý vị có thể thay đổi số tiền cấp dưỡng cho con hoặc chu cấp cho người phối ngẫu

Quý vị có thể nộp đơn xin thay đổi lệnh tòa cấp dưỡng cho con hoặc chu cấp cho người phối ngẫu, hoặc thỏa thuận cấp dưỡng cho con, khi có “thay đổi quan trọng về hoàn cảnh” như:

- Người cha hoặc mẹ được tăng lương (tòa có thể ra lệnh tăng tiền cấp dưỡng ngược lại đến ngày được tăng lương, nếu quý vị không được cho biết về mức lợi tức gia tăng).
- Người cha hoặc mẹ đang trả tiền bị thất nghiệp hoặc mất khả năng làm việc và không thể trả tiền.
- Trẻ đã dọn ra khỏi nhà quý vị.
- Trẻ trên 19 tuổi và đang làm việc.
- Trẻ đã đến sống với người cha hoặc mẹ kia.
- Nếu lệnh cấp dưỡng cho trẻ được cấp trước ngày 1 Tháng Năm, 1997 (khi cập nhật các nguyên tắc

(còn tiếp trang sau)

hướng dẫn), và quý vị muốn thay đổi số tiền trả để phù hợp với các nguyên tắc hướng dẫn mới.

- Người cha hoặc mẹ tục huyền hoặc tái giá và có thêm lợi tức trong nhà của người phối ngẫu mới, hoặc thêm các trách nhiệm khác trong gia đình.
- Người cha hoặc mẹ có được một món tiền bất ngờ.

Quý vị cũng có thể nộp đơn xin thay đổi thỏa thuận chu cấp cho người phối ngẫu, dù cho thỏa thuận đó ghi là không phải trả tiền cấp dưỡng. Trường hợp này có thể phức tạp, và thường cần có luật sư trợ giúp.

Nợ nần

Dù quý vị kết hôn hay sống chung theo thông pháp, quý vị vẫn phải chịu trách nhiệm về bất cứ số nợ nào dưới tên mình. Nếu quý vị ký tên vay tiền, đó là số tiền vay của quý vị và là trách nhiệm của quý vị. Nếu người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ ký tên vay tiền, thì đó là trách nhiệm của họ. Nhưng nếu quý vị đồng ký tên vay tiền cho người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ, quý vị có thể chịu trách nhiệm toàn bộ món nợ đó.

Nếu quý vị có thể tín dụng chung với người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ, thì cả hai người đều chịu trách nhiệm về tất cả các món nợ của thẻ đó khi ly thân.

Trách nhiệm pháp lý về các món nợ chung đôi khi có thể trông như bất công, nhất là nếu đó là các món nợ gia đình của một cặp chung sống với nhau đã lâu. Nợ gia đình có thể gồm nợ để đương (tiền mua nhà), vay tiền từ những người trong gia đình, tương mục tín dụng của ngân hàng hoặc tiền nợ vì rút tiền nhiều hơn số có trong tương mục, thẻ tín dụng, thuế lợi tức, và phí tổn sửa chữa. Chủ nợ có thể chỉ đòi nợ một người khi cặp đó có nợ chung. Để công bằng với cả hai bên khi ly

dị, tòa có thể xét đến các món nợ gia đình khi quyết định phân chia tài sản gia đình hoặc ra lệnh chu cấp cho người phối ngẫu.

Hãy giải quyết nợ nần càng sớm càng tốt. Thí dụ, quý vị có thể xin trả nợ từ số tiền bán nhà gia đình trước khi chia tiền cho quý vị hoặc người phối ngẫu trước hoặc bạn tình trước.

Nếu quý vị đã ly thân, hãy viết thư thông báo cho tất cả chủ nợ biết là quý vị không còn sống với người phối ngẫu hoặc bạn tình của mình nữa. Yêu cầu các ngân hàng xóa tên quý vị trong bất cứ thẻ tín dụng chung nào và chặn đứng bất cứ khoản rút tiền quá mức và trương mục tín dụng nào để người phối ngẫu trước hoặc bạn tình trước của quý vị không thể vay mượn đến mức tối đa. Tuy nhiên, trường hợp này có thể phức tạp, do đó quý vị có thể cần nhờ cố vấn pháp lý.

Giải quyết cả những việc nhỏ

Nếu quý vị ly thân với người phối ngẫu hoặc bạn tình, quý vị có thể cần làm những việc sau đây:

- Chuyển các trương mục ngân hàng và thẻ tín dụng thành tên của quý vị một mình. Ly thân hoặc ly dị không tự động thay đổi các trương mục hoặc thẻ tín dụng chung.
- Đổi tên người thừa hưởng bảo hiểm, RRSPs, hoặc khoản đầu tư nào khác của quý vị. Ly thân hoặc ly dị không tự động thay đổi tên người thừa hưởng.
- Lập chúc thư, hoặc thay đổi các điều khoản trong chúc thư hiện nay nếu có tên của người bạn tình, người phối ngẫu, hoặc con ghẻ. Lệnh ly dị sẽ hủy bỏ bất cứ phần quà tặng nào cho người phối ngẫu trong chúc thư trước đây của quý vị. Tìm xem những phần nào trong chúc thư mà quý vị có thể phải thay đổi. Nên nhờ cố vấn pháp lý về việc này. Xem trang 50-51 để biết cách nhờ cố vấn pháp lý.

Quyền lợi

Trợ giúp lợi tức (trợ cấp an sinh xã hội)

Nếu quý vị muốn biết cách nộp đơn xin trợ giúp lợi tức, xem trang 52 để biết cách tìm một người bên vực giúp quý vị. Quý vị cũng có thể đọc *Your Welfare Rights: A Guide to BC Employment and Assistance* (Các Quyền An Sinh Xã Hội Của Quý Vị: Tập Hướng Dẫn về Việc Làm và Trợ Giúp BC), có để trên mạng (chỉ bằng Anh ngữ) tại www.legalaid.bc.ca (Tìm ở mục “Our publications” (“Các ấn phẩm của chúng tôi”) hoặc xem ở cuối tập sách này để biết chi tiết đặt sách.

Nếu quý vị đang hưởng trợ cấp lợi tức, hãy nhớ cho văn phòng việc làm và trợ giúp biết là quý vị đã ly thân, vì trường hợp này sẽ ảnh hưởng đến số tiền quý vị được hưởng mỗi tháng.

Nếu các con sống với quý vị, Bộ Phát Triển Gia Cư và Xã Hội sẽ sắp xếp cho quý vị gặp một nhân viên của chương trình cấp dưỡng gia đình để nói chuyện về việc nhận tiền cấp dưỡng cho con từ người cha hoặc mẹ kia. Nhân viên sẽ cố sắp xếp một thỏa thuận cấp dưỡng cho con hoặc nộp đơn xin tòa cấp lệnh bắt người kia phải cấp dưỡng cho con. **Nếu quý vị đã sống trong một mối quan hệ bị hành hạ và không muốn nhận tiền cấp dưỡng cho con từ người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ, hãy cho nhân viên biết.** Bộ có thể quyết định không tìm cách thu tiền cấp dưỡng cho con cho quý vị.

Quyền lợi cho người cao niên

Người phối ngẫu kết hôn và bạn tình theo thông pháp đã sống với nhau ít nhất một năm có quyền hưởng các quyền lợi liên bang như hưu bổng An Ninh Tuổi Già, Trợ Cấp, và Bỏ Túc Lợi Tức Bảo Đảm.

Trợ Cấp được dành cho các cặp có lợi tức thấp. Số tiền này được trả cho người phối ngẫu hoặc bạn tình từ 60 đến 64 tuổi

khi người phối ngẫu hoặc bạn tình kia đủ 65 tuổi và đang lãnh hưu bổng An Ninh Tuổi Già. Nếu quý vị đang hưởng quyền lợi này, và quý vị trong khoảng tuổi từ 60 đến 64 khi ly thân với người phối ngẫu hoặc bạn tình, quý vị sẽ bị ngưng trợ cấp ba tháng sau khi ly thân.

Bổ Túc Lợi Tức Bảo Đảm (GIS) được dựa trên tổng số lợi tức của quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình của quý vị. Nếu quý vị ly thân và đang có lợi tức thấp, quý vị sẽ vẫn hội đủ điều kiện hưởng GIS cho người độc thân. Hãy cho văn phòng GIS biết ngay là quý vị ly thân.

Chia tín khoản Chương Trình Hưu Bổng Canada

Khi chấm dứt mối quan hệ, những khoản đóng góp hưu bổng vào Chương Trình Hưu Bổng Canada (CPP) của cặp đó trong thời gian họ chung sống với nhau có thể được chia đều giữa hai người. Trường hợp chia này được gọi là chia tín khoản. Quý vị phải yêu cầu thì mới chia tín khoản CPP. Muốn hội đủ điều kiện, quý vị đã phải sống chung với nhau ít nhất một năm (theo thông pháp hoặc kết hôn).

Nếu quý vị ly dị hoặc trường hợp kết hôn đã bị hủy bỏ, quý vị có thể nộp đơn xin chia tín khoản bất cứ lúc nào (không có hạn cuối).

Nếu quý vị kết hôn và ly thân, nhưng chưa ly dị, quý vị có thể nộp đơn xin chia tín khoản CPP bất cứ lúc nào sau 12 tháng ly thân cho đến khi người phối ngẫu qua đời. Nếu người phối ngẫu ly thân qua đời trước khi nộp đơn xin chia tín khoản, và quý vị muốn xin phần quyền lợi của mình, quý vị phải nộp đơn **trong vòng ba năm** sau ngày người kia qua đời.

Nếu quý vị sống chung theo thông pháp, quý vị có thể nộp đơn xin chia tín khoản sau khi đã ly thân được một năm. Quý vị phải nộp đơn **trong vòng bốn năm** sau ngày ly thân.

Nếu quý vị đã ký một thỏa thuận với người phối ngẫu hoặc bạn tình nói rằng sẽ không chia tín khoản CPP, thì quý vị thường phải tôn trọng thỏa thuận này.

Muốn biết thêm chi tiết về các quyền lợi của người cao niên và CPP (bên dưới), hãy đọc Benefits and Services for Seniors (Quyền Lợi và Dịch Vụ cho Người Cao Niên). (Chi tiết đặt sách ở bìa sau tập sách này, hoặc đọc trên mạng tại www.legalaid.bc.ca; tìm trong mục “Our publications” (“Các ấn phẩm của chúng tôi”). Hoặc liên lạc với Bộ Nhân Dụng và Phát Triển Xã Hội (HRSD) tại một trong các số điện thoại miễn phí sau đây:

Tiếng Anh: 1-800-277-9914

Tiếng Pháp: 1-800-277-9915

Hoặc đến website của HRSD tại www.sdc.gc.ca

Một số khác biệt pháp lý quan trọng

Các quyền pháp định sau đây khác nhau tùy theo trường hợp của quý vị là kết hôn hay sống theo thông pháp trước khi ly thân.

Nếu quý vị kết hôn

Tài sản

Tài sản gia đình là tất cả những gì quý vị và người phối ngẫu của quý vị sở hữu và dùng cho một mục đích gia đình, chẳng hạn như nhà gia đình, RRSPs, các khoản đầu tư, trương mục ngân hàng, kế ước bảo hiểm, và hưu bổng. Tài sản này được gọi là “tài sản gia đình”. Nếu quý vị kết hôn hợp pháp, quý vị thường được hưởng một nửa tất cả tài sản đã mua và do gia đình sử dụng trong thời gian kết hôn mà không cần phải chứng minh bất cứ phần đóng góp hoặc quyền sở hữu nào. Có các

trường hợp ngoại lệ nếu tòa xem việc chia tài sản đồng đều là bất công. Các trường hợp ngoại lệ này có thể tùy theo thời gian kết hôn và ly thân, tự túc kinh tế, ai mua tài sản, và thừa kế hay quà tặng.

Nếu quý vị đã sở hữu căn nhà hoặc có các khoản tiền tiết kiệm trước khi có mối quan hệ, chỉ kết hôn ngắn hạn, hoặc tài sản không phải do gia đình sử dụng, quý vị có thể nộp đơn xin tòa chia tài sản không đồng đều. Nên hỏi luật sư. Xem trang 49-51 để biết cách tìm luật sư.

Hưu bổng từ việc làm

Hưu bổng từ việc làm có thể được chia ra cho quý vị và người phối ngẫu của quý vị sau khi ly thân hoặc ly dị. Quý vị phải nộp đơn xin chia hưu bổng từ việc làm **trong vòng hai năm** sau khi có lệnh tòa cho ly dị, hủy bỏ hôn nhân, hoặc ly thân. Hưu bổng có thể trị giá nhiều tiền, do đó điều quan trọng là hỏi chi tiết về trị giá thực sự trước khi nghĩ đến việc ký nhường quyền hưởng phần của quý vị. Nhiều người nộp đơn xin chia tài sản gia đình, gồm cả hưu bổng, vào lúc họ bắt đầu nộp đơn xin ly dị.

Các chương trình y khoa/nha khoa

Người phối ngẫu kết hôn và con cái dưới 19 tuổi vẫn có thể được đài thọ theo chương trình bảo hiểm tẩm bang (medicare) của người phối ngẫu cũ đang làm việc sau khi ly thân. Tuy nhiên, nếu ly dị, quý vị không còn là người phối ngẫu nữa và do đó không còn được đài thọ nữa (quý vị sẽ phải nộp đơn xin bảo hiểm riêng cho mình).

Nếu người phối ngẫu cũ của quý vị có một chương trình quyền lợi ở sở làm đài thọ các chi phí y khoa và nha khoa khác, quý vị và các con có thể vẫn được đài thọ ngay cả sau khi ly thân. Để chắc chắn mà quý vị và các con vẫn được đài thọ, hãy liên lạc thường xuyên với những người điều hành chương trình.

Nếu quý vị ly dị, nhiều chương trình ở sở sẽ chấm dứt phần đài thọ cho quý vị, nhưng không chấm dứt phần đài thọ cho con cái. Hãy hỏi những người điều hành chương trình để biết họ cung cấp gì. Quý vị có thể xét đến việc này khi thảo luận về tiền chu cấp cho người phối ngẫu.

Nếu người phối ngẫu cũ của quý vị hủy bỏ bảo hiểm y khoa và nha khoa cho quý vị hoặc các con của quý vị dù chương trình quyền lợi tại sở làm có bảo hiểm cho con cái và người phối ngẫu ly thân, tòa có thể ra lệnh bắt tiếp tục chương trình đó. Tuy nhiên, tòa không thể ra lệnh cho chương trình phải cung cấp bảo hiểm nếu các điều khoản của chương trình cho phép họ chấm dứt bảo hiểm khi ly dị.

Nếu quý vị sống chung theo thông pháp

Tài sản

Tài sản gia đình là tất cả những gì quý vị và người bạn tình của quý vị sở hữu và dùng cho một mục đích gia đình, chẳng hạn như nhà gia đình, RRSPs, các khoản đầu tư, trương mục ngân hàng, kế ước bảo hiểm, và hưu bổng. Luật về cách chia tài sản khi kết thúc hôn nhân không áp dụng cho quý vị nếu quý vị có mối quan hệ theo thông pháp.

Nếu quý vị không có tên sở hữu tài sản, và cũng không có văn bản thỏa thuận ghi rằng cả hai người bạn tình đã đồng ý với nhau, quý vị sẽ phải chứng minh mình có quyền về một phần trong đó. Chẳng hạn như quý vị phải chứng minh mình đã đóng góp chăm sóc tài sản hoặc đóng góp vào các chi phí trong nhà, hoặc quý vị đã bảo trì căn nhà và chăm sóc các con, cho người bạn tình có cơ hội làm việc để mua tài sản đó. Trường hợp này được gọi là “constructive trust” (“giải pháp công bằng”).

Quý vị có thể nộp đơn xin tòa chia tài sản với người bạn tình theo thông pháp. Tuy nhiên, các đạo luật về tài sản đều

phức tạp, và có các thời hạn quan trọng. Nên hỏi luật sư càng sớm càng tốt. Xem trang 49-51 để biết cách tìm luật sư.

Hưu bổng từ sở làm

Nếu quý vị sống chung theo thông pháp, quý vị sẽ phải chứng minh mình đã đóng góp trực tiếp vào hưu bổng của người bạn tình thì mới xin được một phần trong đó. Luật sư có thể giúp quý vị về việc này. Xem trang 49-51 để biết cách tìm luật sư.

Các chương trình y tế / nha khoa

Nếu quý vị được bảo hiểm theo chương trình bảo hiểm y tế (medicare) tỉnh bang của người bạn tình làm việc, thì ngay khi ly thân quý vị nên nộp đơn xin bảo hiểm riêng cho mình, nhưng bất cứ người con nào cũng vẫn có thể được bảo hiểm theo chương trình của người cha hoặc mẹ kia.

Nếu người bạn tình cũ của quý vị có một chương trình quyền lợi ở sở làm có đài thọ các chi phí y tế và nha khoa khác, quý vị và các con có thể vẫn được đài thọ ngay cả sau khi ly thân. Để chắc chắn là quý vị và các con vẫn được đài thọ, hãy liên lạc thường xuyên với những người điều hành chương trình.

Nếu người bạn tình cũ của quý vị hủy bỏ bảo hiểm y tế và nha khoa cho quý vị hoặc các con của quý vị dù chương trình quyền lợi ở sở làm của họ có đài thọ cho con cái và người bạn tình theo thông pháp đã ly thân, tòa có thể ra lệnh bắt tiếp tục chương trình đó. Tuy nhiên, tòa không thể ra lệnh cho chương trình đó cung cấp bảo hiểm nếu các điều khoản của chương trình cho phép chấm dứt bảo hiểm khi chấm dứt quan hệ.

Các giải pháp pháp lý khác

(Your other legal options)

Khi quý vị không thể đồng ý với nhau: Ra tòa

Nếu quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp cũ không thể đồng ý với nhau về các vấn đề pháp lý khi ly thân, một người có thể nộp đơn xin tòa quyết định. Trong đa số trường hợp, tòa sẽ muốn gặp quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ của quý vị để xem có thể đi đến được thỏa thuận trước khi ra tòa xử hay không.

Nếu quý vị dự định tự mình xin lệnh tòa, quý vị có thể nhờ luật sư công về gia đình trợ giúp. Xem trang 50 để biết cách tìm luật sư. Nếu quý vị có thể truy cập Internet, có các hướng dẫn tự giúp về cách nộp đơn xin thay đổi lệnh tòa về cấp dưỡng, giám hộ, nuôi giữ, hoặc tiếp cận (chỉ bằng tiếng Anh). Xem website về Luật Gia Đình tại BC tại www.familylaw.lss.bc.ca.

Lệnh tòa “tạm thời” giải quyết tạm thời các tình trạng tức khắc như nuôi giữ, tiếp cận, cấp dưỡng cho con và chu cấp cho người phối ngẫu, và một số vấn đề về tài sản như ai sẽ ở trong nhà gia đình.

Đôi khi lệnh tạm thời được quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ chấp nhận và quý vị sẽ không trở lại tòa để xin lệnh vĩnh viễn. Nhưng nếu quý vị muốn thay đổi lệnh tạm thời, quý vị có thể nộp đơn xin tòa cấp lệnh sau cùng. Tòa có thể cấp lệnh sau cùng sau khi tất cả mọi vấn đề được giải quyết bằng cách ưng thuận hoặc sau một phiên xử. Lệnh sau cùng về nuôi giữ,

tiếp cận, và cấp dưỡng cho con và chu cấp cho người phối ngẫu vẫn có thể được thay đổi nếu hoàn cảnh thay đổi nhiều.

Nếu quý vị và các con của mình rời bỏ một mối quan hệ hành hạ, quý vị có thể cần xin lệnh tòa để bảo vệ bản thân và các con. Lệnh tòa cũng có thể giúp quý vị bảo vệ tài sản gia đình để không bị bán đi. Nếu đã có quá trình bạo hành trong gia đình hoặc quý vị hoặc các con của quý vị bị nguy cơ, quý vị có thể nhờ luật sư legal aid (trợ giúp pháp lý) giúp. Xem trang 49 để biết thêm về trợ giúp pháp lý.

Chấm dứt hôn nhân: Ly dị

Đối với các cặp kết hôn hợp pháp, ly dị là cách duy nhất để chấm dứt hôn nhân hợp pháp. Quý vị có thể nộp đơn xin ly dị nếu:

- quý vị và người phối ngẫu của quý vị đã sống ly thân được một năm,
- quý vị hoặc người phối ngẫu của quý vị đã ngoại tình, hoặc
- quý vị bị người phối ngẫu đánh đập hoặc đối xử tàn ác về mặt tinh thần.

Quý vị có thể nộp đơn xin ly dị ngay khi hai người sống riêng, nhưng thẩm phán sẽ không cấp lệnh ly dị cho đến khi hai người đã ly thân được một năm. Nếu hôn nhân đổ vỡ vì ngoại tình, hoặc đối xử tàn ác về thể chất hoặc tâm thần, quý vị không phải đợi một năm mới được cấp lệnh ly dị. Tuy nhiên, quý vị sẽ phải chứng minh vụ của mình trước tòa, và quý vị nên hỏi luật sư về các giải pháp chọn lựa. Quý vị có thể quyết định chờ một năm để hơn.

Quý vị không bắt buộc phải nộp đơn xin ly dị ngay khi ly thân. Quý vị có thể chưa sẵn sàng ly dị, hoặc có thể còn hy vọng nào đó hằn gắn lại được. Quý vị và người phối ngẫu có thể trở lại với nhau đến tối đa 90 ngày mà không ảnh hưởng

đến thời hạn phải ly thân một năm mới được ly dị. Nếu quý vị trở lại với nhau lâu hơn 90 ngày nhưng rồi ly thân, thời hạn một năm bắt đầu lại kể từ ngày ly thân lần sau.

Nếu quý vị đã ly thân, người phối ngẫu cũ có thể nộp đơn xin ly dị dù quý vị không muốn. Quý vị không thể chặn lại lệnh ly dị sẽ cấp. Nếu quý vị bất đồng với các điều khoản ly dị thì nên gặp luật sư.

Quý vị có thể nộp đơn xin ly dị tại BC dù hai người đã kết hôn tại một quốc gia khác, miễn là quý vị có bằng chứng cho thấy đã kết hôn hợp pháp, và quý vị hoặc người phối ngẫu của quý vị đã sống tại BC 12 tháng trước khi nộp đơn xin ly dị. Canada công nhận những giấy tờ sau đây là bằng chứng kết hôn từ các quốc gia khác:

- giấy hôn thú
- giấy ghi danh kết hôn, hoặc
- bản sao giấy kết hôn có thị thực.

Một số nền văn hóa có buổi lễ ly dị riêng của họ, nhưng quý vị vẫn không ly dị hợp pháp tại Canada trừ phi quý vị có lệnh tòa cho ly dị từ Canada hoặc một quốc gia khác.

Quý vị phải nộp đơn với Tối Cao Pháp Viện British Columbia để xin ly dị. Nếu quý vị đã giải quyết các vấn đề khác từ khi ly thân (bằng văn bản thỏa thuận hoặc lệnh của Tòa Tỉnh Bang), thì quý vị có thể điền các mẫu đơn của Tối Cao Pháp Viện và tự nộp cho tòa. Có hướng dẫn tự giúp về ly dị trên mạng (chỉ bằng Anh Ngữ) trên website Luật Gia Đình tại BC www.familylaw.lss.bc.ca/guides/divorce. Tại Vancouver, Trung Tâm Thông Tin Tự Giúp của Tối Cao Pháp Viện BC cung cấp dịch vụ thông tin cho những người ghé đến (xem trang 52 để biết chi tiết liên lạc). Tuy nhiên, có thể nên nhờ luật sư giúp. Quý vị có thể làm một số việc, và nhờ luật sư duyệt lại những gì quý vị đã làm. Luật sư có thể cố vấn pháp lý về các giải pháp chọn lựa. Xem trang 49-51 để biết cách tìm luật sư.

Các quan ngại đặc biệt cho di dân

(Special concerns for immigrants)

Nếu quý vị là di dân, quý vị có thể có một số quan ngại đặc biệt về việc ly thân hoặc ly dị tại Canada.

Nếu quý vị là thường trú nhân (di dân)

Nếu người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp bảo trợ quý vị đến Canada và nay quý vị là thường trú nhân (di dân), quý vị có thể ở lại Canada dù quý vị đã rời cuộc hôn nhân hoặc mối quan hệ theo thông pháp. Người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ của quý vị:

- không thể bắt quý vị rời Canada,
- không có quyền giữ con hoặc tài sản của quý vị, và
- vẫn có trách nhiệm pháp lý phải giúp chu cấp cho quý vị và các con của quý vị (xem trang 25 để biết chi tiết về vấn đề cấp dưỡng cho con, và trang 31 để biết chi tiết về chu cấp cho người phối ngẫu).

Nếu quý vị phải xin trợ giúp lợi tức (trợ cấp an sinh xã hội), tình trạng của quý vị tại Canada sẽ không bị ảnh hưởng. Tuy nhiên, Bộ Phát Triển Gia Cư và Xã Hội sẽ đòi hỏi quý vị phải nhờ người bảo trợ chu cấp. **Nếu người bảo trợ của quý vị không chu cấp cho quý vị, quý vị vẫn có thể xin trợ giúp lợi tức. Nếu quý vị rời bỏ mối quan hệ vì bị người bảo trợ hành hạ, hãy thông báo cho bộ.** Trong những trường hợp đó, quý vị không phải tìm cách nhờ người bảo trợ chu cấp trước khi hội đủ điều kiện hưởng trợ cấp xã hội.

Nếu quý vị bảo trợ người phối ngẫu hoặc bạn tình đến Canada, quý vị vẫn phải chu cấp cho họ trong thời gian quý vị đã đồng ý dù quý vị ly thân hay ly dị. Nếu quý vị bị người mình bảo trợ hành hạ, hãy đến gặp luật sư.

Nếu quý vị không phải là thường trú nhân hoặc được người phối ngẫu bảo trợ

Nếu quý vị không phải là thường trú nhân tại Canada (thí dụ, nếu quý vị là người đang xin tỵ nạn) và quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình ly thân, quý vị sẽ cần nhờ cố vấn ngay về tình trạng di trú của mình. Nếu có thể được, hãy liên lạc với một luật sư di trú. Một cơ quan đa văn hóa cũng có thể giúp quý vị.

Xem trang 50-54 để biết cách liên lạc với các cơ quan đa văn hóa, hoặc Dịch Vụ Giới Thiệu Luật Sư (Lawyer Referral Service) (họ có thể giới thiệu quý vị đến một luật sư chuyên về các vấn đề di trú).

Muốn biết thêm về hậu quả có thể xảy ra khi việc bảo trợ không thành công, hãy đọc *Sponsorship Breakdown (Bảo Trợ Đổ Vỡ)* do Legal Services Society ấn hành. Tập sách này giải thích phải làm những gì nếu người bảo trợ quý vị không sẵn lòng hoặc không thể chu cấp cho quý vị, và quý vị không thể tự túc được. *Sponsorship Breakdown* được soạn cho di dân diện gia đình (người được con, cháu, chồng, vợ, bạn tình đồng tính, hoặc cha mẹ bảo trợ) hoặc các di dân thuộc “diện người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp tại Canada”. Đọc trên mạng tại www.legalaid.bc.ca (trong mục “Our publications” (“Các ấn phẩm của chúng tôi”)) hoặc xem bìa sau tập sách này để biết chi tiết đặt sách.

Nhờ trợ giúp và thông tin pháp lý ở đâu

(Where to get legal help and information)

Chương này liệt kê một số nơi để nhờ trợ giúp và thông tin pháp lý.

Nhờ luật sư trợ giúp

Muốn tìm luật sư, hãy thử một trong những cách sau đây:

Legal aid (Trợ giúp pháp lý)

Legal Services Society (LSS) trợ giúp pháp lý cho những người gặp các vấn đề pháp lý nghiêm trọng và không có khả năng tài chính thuê luật sư. Muốn tìm một văn phòng trợ giúp pháp lý, hãy tìm trong phần liệt kê thương nghiệp của điện thoại niên giám quyền trắng dưới tiêu đề “Legal Aid – Legal Services Society”. Quý vị cũng có thể gọi cho Trung Tâm Điện Thoại LSS tại:

Lower Mainland: 604-408-2172

Nơi khác trong BC: 1-866-577-2525 (gọi miễn phí)

Tin thu bằng tiếng Quảng Đông, Anh, Pháp, Phổ Thông, Punjabi, và Tây Ban Nha.

Hoặc đến website của LSS tại www.legalaid.bc.ca.

Đến “Legal aid” rồi bấm vào “Legal aid offices”

(“Các văn phòng trợ giúp pháp lý”).

Dịch Vụ Giới Thiệu Luật Sư

Dịch Vụ Giới Thiệu Luật Sư có thể cho quý vị biết tên của một luật sư về luật gia đình hoặc di trú có thể hẹn gặp quý vị trong nửa giờ với lệ phí \$25 cộng thuế. Quý vị có thể quyết định thuê luật sư đó hoặc gọi lại dịch vụ đó để hỏi một tên khác. Hãy nhớ hỏi luật sư tính bao nhiêu tiền mỗi giờ.

Lower Mainland: 604-687-3221

Nơi khác trong BC: 1-866-663-1919 (gọi miễn phí)

Các dịch vụ luật sư cố vấn

Muốn biết thêm chi tiết về các dịch vụ luật sư cố vấn từ Legal Services Society, hãy đến website của hội này tại www.legalaid.bc.ca. Bấm vào “Legal advice” (Cố vấn pháp lý”) dưới mục “Legal aid” hoặc gọi cho một trong những số liệt kê ở trang 49 dưới mục “Legal aid offices”.

Các luật sư cố vấn gia đình

Legal Services Society và Bộ Tư Pháp cố vấn pháp lý miễn phí cho cha mẹ có lợi tức thấp đang muốn đi đến thỏa thuận trong một vụ ly thân hoặc ly dị. Hãy đến website của LSS tại www.legalaid.bc.ca để biết cách tìm một luật sư cố vấn gia đình (Bấm vào “Legal advice” (Cố vấn pháp lý”) dưới mục “Legal aid”, rồi bấm vào “Family advice lawyers” (“Luật sư cố vấn gia đình”).

Luật sư công gia đình

Legal Services Society cung cấp luật sư (được gọi là luật sư công) tại Tòa Tỉnh Bang và Tối Cao Pháp Viện để giúp ra tòa gia đình. Các luật sư này cũng có thể cố vấn pháp lý về các giải pháp chọn lựa cho quý vị. Muốn biết khi nào có luật sư công gia đình tại tòa quý vị, hãy gọi cho văn phòng trợ giúp pháp lý gần nhất (muốn biết chi tiết liên lạc, xem “Legal Aid” ở trang 49) hoặc phòng lục sự của tòa tại địa phương.

Các dịch vụ khác của luật sư

Các chương trình pro bono (miễn phí) sau đây trợ giúp ngăn chặn cho những người không có khả năng thuê luật sư.

Pro Bono Law of British Columbia

Website: www.probononet.bc.ca

Salvation Army British Columbia Chương Trình Luật Sư Tham Vấn Pro Bono

Lower Mainland: 604-694-6647

Website: www.probono.ca (để tìm các địa điểm trong BC)

Western Canada Society to Access Justice (Hội Miền Tây Canada Tiếp Nhận Công Lý)

Lower Mainland: 604-878-7400

Nơi khác trong BC: 1-877-762-6664 (gọi miễn phí)

Website: www.accessjustice.ca

Tìm tin tức pháp lý

Muốn tìm tin tức pháp lý, hãy liên lạc với một trong các chương trình hoặc tổ chức sau đây:

Nhân viên cộng đồng

Nhân viên cộng đồng là người có thể giúp quý vị bảo vệ các quyền của mình. Muốn tìm một nhân viên cộng đồng trong khu vực của mình, hãy đến www.povnet.org hoặc www.amssa.org (bấm vào “Members” (“Thành Viên")), hoặc liên lạc với thư viện địa phương của quý vị để tìm một nhóm cộng đồng có thể giúp quý vị.

Trung Tâm Thông Tin Tự Giúp của Tối Cao Pháp Viện BC

Trung Tâm Thông Tin Tự Giúp của Tối Cao Pháp Viện BC là một dịch vụ ghé vào cho bất cứ ai phải ra Tối Cao Pháp Viện nhưng không có khả năng thuê luật sư.

274 – 800 Hornby Street
Vancouver, BC V6Z 2C5
Website: www.supremecourtsselfhelp.bc.ca

Clicklaw

www.clicklaw.bc.ca

Muốn biết thêm chi tiết về luật gia đình, hãy đến website Clicklaw để nối đến những chỗ có tin tức pháp lý, giáo dục, và trợ giúp cho người dân tại British Columbia. Quý vị có thể tìm hiểu về các quyền và chọn lựa của mình để giải quyết các vấn đề pháp lý, tìm các số điện thoại miễn phí trợ giúp liên quan đến luật pháp, và tìm hiểu về luật gia đình và hệ thống pháp lý.

Dial-A-Law

Dial-A-Law là một thư viện băng thu âm thông tin về luật pháp tại BC. Một số băng này có thu bằng tiếng Hoa và Punjabi cũng như bằng tiếng Anh.

Lower Mainland: 604-687-4680

Nơi khác trong BC: 1-800-565-5297 (gọi miễn phí)

Quý vị cũng có thể đọc hoặc nghe biên bản các băng thu âm của Dial-A-Law trên Internet tại www.dialalaw.org.

Nhân viên cố vấn công lý gia đình và Các Trung Tâm Công Lý Gia Đình

Nhân viên cố vấn công lý gia đình có thể thông tin cho quý vị về luật pháp và tiến trình tòa án và giúp quý vị soạn thảo thuận. Họ làm việc tại Các Trung Tâm Công Lý Gia Đình trong tỉnh bang. Hãy gọi cho Service BC và nhờ nhân viên tổng đài chuyển máy cho quý vị đến trung tâm gần quý vị nhất.

Victoria: 250-387-6121

Lower Mainland: 604-660-2421

Nơi khác trong BC: 1-800-663-7867 (gọi miễn phí)

Đường Dây Thông Tin Các Dịch Vụ Công Lý Gia Đình

Đường Dây Thông Tin Các Dịch Vụ Công Lý Gia Đình là dịch vụ điện thoại tự động 24 giờ thông tin về luật gia đình và các dịch vụ của chính quyền BC.

Lower Mainland: 604-660-2192

Nơi khác trong BC: 1-888-216-2211 (gọi miễn phí)

Website Luật Gia Đình tại BC

www.familylaw.lss.bc.ca

Website Luật Gia Đình tại British Columbia thông tin pháp lý và cung cấp các tài liệu tự giúp để giúp giải quyết các vấn đề về luật gia đình. Site này có các tờ dữ kiện bằng ngôn ngữ đơn giản, các thắc mắc thường gặp, các hướng dẫn tự giúp, và định nghĩa các từ ngữ pháp lý, cũng như các mẫu đơn của tòa, video trên mạng, và các phần trình bày đa phương tiện thính thị.

Chương Trình Bắt Buộc Cấp Dưỡng Gia Đình

Chương trình này có thể giúp quý vị thu tiền cấp dưỡng nếu quý vị đã có lệnh tòa hoặc nộp thỏa thuận ly thân ở tòa. Hãy gọi cho văn phòng ghi danh tại:

Victoria: 250-220-4040

Nơi khác trong BC: 1-800-663-3455 (gọi miễn phí)

Website: www.fmep.gov.bc.ca

Nhân viên hòa giải

Nhân viên hòa giải là người thứ ba trung lập có thể giúp quý vị và người phối ngẫu hoặc bạn tình cũ thương lượng một thỏa thuận. Muốn tìm một nhân viên hòa giải, hãy liên lạc với một tổ chức cộng đồng, nhân viên cố vấn công lý gia đình, hoặc Dịch Vụ Giới Thiệu Luật Sư. Các dịch vụ hòa giải tư được liệt kê trong điện thoại niên giám quyển màu vàng dưới mục “Mediators” (“Nhân Viên Hòa Giải”). Hãy đến website BC Mediator Roster Society tại www.mediator-roster.bc.ca để biết thêm chi tiết và danh sách các nhân viên hòa giải có thể nhờ giúp.

Các tổ chức đa văn hóa

Các tổ chức đa văn hóa có thể biết các thông dịch viên, luật sư, hoặc nhân viên cố vấn nói tiếng của quý vị. Muốn tìm một tổ chức gần quý vị, hãy đến website của Hiệp Hội Các Tổ Chức Đa Văn Hóa và Cơ Quan Dịch Vụ BC tại www.amssa.org (tìm trong mục “Members” (“Hội Viên”). Quý vị cũng có thể đến website MultiLingoLegal tại www.multilingolegal.ca để tìm các ấn phẩm về luật gia đình bằng các thứ tiếng không phải là tiếng Anh.

People’s Law School (Trường Luật Đại Chúng)

People’s Law School mở những lớp miễn phí và thực hiện các tài liệu hướng dẫn về cấp dưỡng cho con, luật gia đình, và lập chúc thư.

Lower Mainland: 604-331-5400

Website: www.publiclegaled.bc.ca

Prideline (cho những người đồng tính luyến ái nam, nữ, lưỡng tính luyến ái, và ái nam ái nữ)

Prideline cung cấp dịch vụ giới thiệu cho những nhóm đồng tính luyến ái nam, nữ, lưỡng tính luyến ái, và ái nam ái nữ, cũng như tên và số điện thoại của luật sư.

Lower Mainland: 604-684-6869 (7 giờ tối đến 10 giờ tối)

Nơi khác trong BC: 1-800-566-1170 (gọi miễn phí)

VictimLINK

Nhân viên VictimLINK thông tin, yểm trợ, và giới thiệu đến các dịch vụ hoặc những nơi liên lạc trong cộng đồng của quý vị 24 giờ mỗi ngày. Có dịch vụ thông dịch cho tất cả các ngôn ngữ chính dùng tại BC.

Trong BC: 1-800-563-0808 (gọi miễn phí)

Các dịch vụ khác của Legal Services Society

Nhiều ấn phẩm và videos thông tin pháp lý của Legal Services Society (LSS), gồm cả các ấn phẩm dưới đây, có thể trên website của LSS tại www.legalaid.bc.ca và/hoặc trên website Luật Gia Đình tại BC của LSS tại www.familylaw.lss.bc.ca.

Muốn đặt các ấn phẩm sau đây của LSS, hãy xem bìa sau tập sách này. Các ấn phẩm này miễn phí trong BC. Thư viện công cộng có thể cũng có các ấn phẩm này

Benefits and Services for Seniors (Quyền Lợi và Dịch Vụ cho Người Cao Niên)

Bằng tiếng Hoa (phồn thể và giản thể), Ba Tư, Pháp, Nhật, Triều Tiên, Punjabi, Tây Ban Nha, Tagalog, và Việt

For Your Protection: Peace Bonds and Restraining Orders

Bằng tiếng Hoa (phồn thể), Anh, và Punjabi

Parents' Rights, Kids' Rights: A Parent's Guide to Child Protection Law in BC

Chỉ bằng tiếng Anh

Speaking of Abuse: Violence Against Women in Relationships (Nói về Hành Hạ: Bạo Hành Phụ Nữ trong Các Mối Quan Hệ)

Bằng tiếng Hoa (phồn thể), Ba Tư, Pháp, Punjabi, Nga, Tây Ban Nha, và Việt

Sponsorship Breakdown (Bảo Trợ Đổ Vỡ)

Bằng tiếng Hoa (phồn thể), Anh (sắp có vào Tháng Ba 2010), Triều Tiên, Punjabi, Tây Ban Nha, và Việt

Surviving Relationship Violence and Abuse

Chỉ bằng tiếng Anh (sắp có vào Tháng Ba 2010)

*When I'm 64: A Guide to Benefits and Services for People
Aged 60 and Over*

Chỉ bằng tiếng Anh

*Your Welfare Rights: A User's Guide to BC
Employment and Assistance*

Chỉ bằng tiếng Anh

Phụ Đính A: Tôi ra tòa nào?

Bảng này cho thấy quý vị sẽ ra tòa nào về các vấn đề luật gia đình theo Đạo Luật Ly Dị và Đạo Luật Quan Hệ Gia Đình.

	Đạo Luật Ly Dị	Đạo Luật Quan Hệ Gia Đình
Tối Cao Pháp Viện BC	<ul style="list-style-type: none"> Ly dị Cấp dưỡng cho con Chu cấp cho người phối ngẫu Nuôi giữ và tiếp cận <p>Lệ phí trong năm 2007 để bắt đầu tiến trình luật gia đình: \$208</p> <p>Cũng có các lệ phí nộp đơn (\$62) và các phiên xử.*</p>	<ul style="list-style-type: none"> Cấp dưỡng cho con (áp dụng cho tất cả cha mẹ) Chu cấp cho người phối ngẫu (áp dụng cho các trường hợp kết hôn hợp pháp và các mối quan hệ theo thông pháp từ 2 năm trở lên) Quyền giám hộ (áp dụng cho tất cả cha mẹ) Nuôi giữ và tiếp cận (áp dụng cho tất cả cha mẹ) Cư ngụ tại nhà gia đình và sử dụng tất cả mọi thứ trong nhà (áp dụng cho tất cả cha mẹ) Ly thân tư pháp (chỉ áp dụng cho những trường hợp kết hôn hợp pháp) Chia tài sản gia đình và hưu bổng (chỉ áp dụng cho những trường hợp kết hôn hợp pháp) Muốn biết về việc chia tài sản giữa các bạn tình theo thông pháp, xem Phụ Đính B Văn bản thỏa thuận chia tài sản gia đình và hưu bổng giữa những người phối ngẫu theo thông pháp Các lệnh cấm liên lạc với người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp và các con hoặc vào nhà Các lệnh cấm giải tán tài sản (chỉ áp dụng cho các trường hợp kết hôn hợp pháp); đối với các mối quan hệ theo thông pháp, hãy nộp đơn con lệnh dân sự cấm giải tán tài sản)
Tòa Tỉnh BC	Không có thẩm quyền theo Đạo Luật Ly Dị	<ul style="list-style-type: none"> Cấp dưỡng cho con (áp dụng cho tất cả cha mẹ) Chu cấp cho người phối ngẫu (áp dụng cho các trường hợp kết hôn hợp pháp và các mối quan hệ theo thông pháp từ 2 năm trở lên) Quyền giám hộ (áp dụng cho tất cả cha mẹ) Nuôi giữ và tiếp cận (áp dụng cho tất cả cha mẹ) Các lệnh cấm liên lạc với người phối ngẫu hoặc bạn tình theo thông pháp và các con hoặc vào nhà khi có liên quan đến trẻ <p>Không có lệ phí nộp đơn và lệnh tòa tại Tòa Tỉnh</p>

* Nếu quý vị không có tiền trả lệ phí Tối Cao Pháp Viện, quý vị có thể xin tình trạng “nghèo” để nộp đơn xin ly dị hoặc đơn khác. Hoặc, nếu quý vị không xin chia tài sản hoặc ly dị, quý vị có thể nộp đơn với Tòa Gia Đình Tỉnh Bang vì không có lệ phí nộp đơn ở đó.

Phụ Đính B: Khác biệt giữa thông pháp và hôn nhân như thế nào khi chúng tôi ly thân?

Bảng này cho thấy một số khác biệt giữa mỗi quan hệ theo thông pháp và kết hôn nếu ly thân hay ly dị. Đây chỉ là hướng dẫn giản hóa. Muốn biết thêm chi tiết, hãy đọc những phần trong tập sách này bàn về các vấn đề này chi tiết hơn. Tốt nhất là hỏi một người bình vực pháp lý hoặc luật sư về trường hợp của quý vị.

	Cấp dưỡng cho con	Chu cấp cho người phối ngẫu	Chia tài sản	Những khoản đóng góp vào Chương Trình Hưu Bổng Canada (CPP)
Người phối ngẫu kết hôn	Cha mẹ ruột: ngay khi sinh con Cha mẹ kế: ngay khi cha mẹ ly thân	Phải nộp đơn xin trong vòng 2 năm sau khi ly dị theo Đạo Luật Quan Hệ Gia Đình. Không có thời hạn theo Đạo Luật Ly Dị.	Tài sản gia đình được chia 50/50 trừ phi tòa nói khác. Phải nộp đơn trong vòng 2 năm sau khi ly dị để xin chia tài sản và hưu bổng không phải CPP.	Nộp đơn bất cứ lúc nào sau khi ly thân 1 năm cho đến khi người phối ngẫu qua đời. Phải nộp đơn xin trong vòng 3 năm sau ngày người kia qua đời.
Cha mẹ ruột	Ngay khi sinh con Không cần phải đã sống với nhau	N/A trừ phi kết hôn hoặc sống chung theo thông pháp ít nhất là 2 năm	N/A trừ phi kết hôn hoặc sống chung theo thông pháp (xem ở dưới)	N/A trừ phi kết hôn hoặc sống chung theo thông pháp ít nhất là 1 năm
Bạn tình theo thông pháp; sống chung 1 năm (áp dụng luật liên bang)	Cha mẹ ruột: xem ở trên Cha mẹ kế: nếu quý vị đã cấp dưỡng cho trẻ ít nhất đã 1 năm Phải nộp đơn trong vòng 1 năm sau ngày cha mẹ kế giúp cấp dưỡng tài chính cho trẻ lần cuối cùng	N/A trừ phi sống chung theo thông pháp ít nhất là 2 năm (xem bên dưới)	Xem bên dưới	Có thể nộp đơn sau khi ly thân 1 năm, nhưng phải trong vòng 4 năm sau khi ly thân
Bạn tình theo thông pháp; sống chung 2 năm (áp dụng đa số luật tỉnh bang)	Cha mẹ ruột: xem ở trên Cha mẹ kế: nếu quý vị đã cấp dưỡng cho trẻ ít nhất đã 1 năm Phải nộp đơn trong vòng 1 năm sau ngày cha mẹ kế giúp cấp dưỡng tài chính cho trẻ lần cuối cùng	Phải nộp đơn trong vòng 1 năm kể từ khi ly thân	Tài sản gia đình được chia theo thỏa thuận chung sống đã ký, hoặc theo luật “constructive trust” (“giải pháp công bằng”) tại Tối Cao Pháp Viện	Có thể nộp đơn sau khi ly thân 1 năm, nhưng phải trong vòng 4 năm sau khi ly thân

N/A = không áp dụng

Giúp Các Gia Đình Sử Dụng Luật

Website Luật Gia Đình tại British Columbia có thêm chi tiết về các vấn đề nêu trong tập sách này. Hãy đến www.familylaw.lss.bc.ca để tìm các tờ dữ kiện, hướng dẫn tự giúp, và các ấn phẩm và videos trên mạng.

Site này cũng có định nghĩa các từ ngữ pháp lý, nối đến các mẫu đơn của tòa trên mạng, cập nhật tin tức luật pháp, thông tin về những nơi có thể đến nhờ giúp, và nối đến các websites hữu ích khác.

Legal Aid Có Thể Giúp Quý Vị

Legal Aid Can Help You (Legal Aid Có Thể Giúp Quý Vị) trình bày bằng ngôn ngữ đơn giản về trợ giúp pháp lý là gì, quý vị có thể nhờ giúp ở đâu, và các dịch vụ nào tùy thuộc vào mức lợi tức.

Tài liệu này có ghi số điện thoại của tất cả các văn phòng trợ giúp pháp lý trong tỉnh bang, và có thêm chỗ để ghi chú. Tài liệu này có in bằng tiếng Ả Rập, Hoa (phần thể và giản thể), Anh, Ba Tư, Nga, Tây Ban Nha, Tagalog, và Việt. Xem dưới đây để biết cách đặt sách, hoặc tìm tại www.legalaid.bc.ca (trong mục “Our publications” (“Các ấn phẩm của chúng tôi”)).

Muốn đặt các ấn phẩm trên mạng:
www.crownpub.bc.ca

(Bấm vào hình của Legal Services Society)

Điện Thoại: 1-800-663-6105 (gọi miễn phí)
250-387-6409 (Victoria)

Fax: 250-387-1120

Gửi thư: Crown Publications
PO Box 9452 Stn Prov Govt
Victoria, BC V8W 9V7

Sống Chung hay Sống Riêng sắp được in bằng tiếng Ả Rập, Hoa, Anh, Ba Tư, Triều Tiên, Tây Ban Nha, và Việt. Quý vị có thể lấy sách dưới dạng PDF trên website Luật Gia Đình của LSS tại www.familylaw.lss.bc.ca, và trên website của MOSAIC tại www.multilingolegal.ca.